

LILIJANA URLEP*

Škof Anton Martin Slomšek in župnija Mozirje

Stiki škofa Slomška z Mozirjem po gradivu Nadškofijskega arhiva Maribor

IZVLEČEK

V članku so na osnovi arhivskega gradiva iz Nadškofijskega arhiva Maribor prikazani stiki lavantinskega knezoškofa Antona Martina Slomška z župnijo Mozirje. Slomšek je Mozirje prvič obiskal leta 1833, torej še preden je leta 1846 postal lavantinski knezoškof. Kot škof je v župniji Mozirje opravil tri kanonične vizitacije (1848, 1854 in 1861), ob zadnji je posvetil podružnično cerkev sv. Miklavža v Ljubiji. Poleg tega je z mozirsko župnijo vzdrževal številne stike, ki jih lahko spremljamo po uradni korespondenci med župnijo in škofijskim ordinariatom. Uradna korespondenca se nanaša na finančne in personalne zadeve župnije, šolstvo, pastoralno življenje in skrb za sakralne objekte. Na podobne zadeve naletimo tudi pri drugih župnijah. Nekoliko izstopata le prizadevanje Mozirjanov za vrnitev beneficija, ki je bil v času jožefinskih cerkvenih reform prenesen v Šmihel nad Mozirjem, in poročilo o uboju, ki se je zgodil leta 1855.

KLJUČNE BESEDE

Cerkvena zgodovina, župnija Mozirje, Mozirje, škof Slomšek, versko življenje, 19. stoletje

ABSTRACT

ANTON MARTIN SLOMŠEK AND THE PARISH OF MOZIRJE. BISHOP SLOMŠEK'S CONTACTS WITH MOZIRJE ACCORDING TO MATERIAL FROM THE ARCHDIOCESAN ARCHIVES IN MARIBOR

Drawing on archival material from the Maribor Archdiocesan Archives, the article discusses the dealings that Anton Martin Slomšek, Bishop of Lavant, had with the parish of Mozirje. Slomšek made his first visit to Mozirje in 1833, long before he became Prince-Bishop of Lavant in 1846. During his tenure as bishop, he made three canonical visitations to the parish (in the years 1848, 1854, and 1861); during the last one, he consecrated the filial Church of St. Nicholas at Ljubija. He also maintained many contacts with the parish of Mozirje that may be traced through the official correspondence between the parish and the diocesan ordinariate. The official correspondence concerns the financial and personal matters of the parish, as well as education, pastoral life, and care for sacral buildings. Similar issues were also addressed by other parishes. Somewhat more prominent were the endeavours of Mozirje's inhabitants to re-establish the benefice, which had been transferred to Šmihel nad Mozirjem as part of the Josephinian church reforms, and a report on a manslaughter committed in 1855.

KEY WORDS

Church history, parish of Mozirje, Mozirje, Bishop Slomšek, religious life, nineteenth century

* mag., arhivska svetovalka, Nadškofijski arhiv Maribor, Slovenija, lilijana.urlep@nadskofija-maribor.si,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3486-909X>

UVOD

Kot zelo dejaven duhovnik in škof je Anton Martin Slomšek (1800–1862, lavantinski škof 1846–1862) zelo dobro poznal župnije in kraje, ki so spadali pod lavantinsko (kasneje mariborsko-lavantinsko) škofijo. Pot ga je večkrat zanesla tudi v Zgornjo Savinjsko dolino, med drugim je nekajkrat obiskal župnijo Mozirje.

Župnija Mozirje je nastala na področju gornjegrajske prazžupnije. Cerkev oziroma kapela sv. Jurija se omenja že leta 1241,¹ pol stoletja kasneje, leta 1291, pa prvič tudi župnik.² Prvotno je skupaj s celotno gornjegrajsko prazžupnijo oziroma kasnejšo dekanijo spadala pod oglejski patriarhat, nato pa od ustanovitve ljubljanske škofije leta 1461 do jožefinskih cerkvenih reform pod ljubljansko škofijo. Med jožefinskim preoblikovanjem notranjeavstrijskih škofij je župnija v letih 1786/1789 prišla pod lavantinsko škofijo.

Na območju prvotne mozirske župnije so med jožefinskim preoblikovanjem župnij nastale dušnopastirske postojanke (kasnejše župnije) Šmihel nad Mozirjem, Bele Vode in deloma Nazarje.³ Medtem ko so župnije Mozirje, Nazarje in Šmihel pri Mozirju ostale povezane z dekanijo Gornji Grad, so Bele Vode leta 1833 prišle pod dekanijo Škale.⁴ V 19. stoletju (načeloma vse do druge svetovne vojne) je bila mozirska župnija pod patronatom ljubljanskega škofa kot lastnika gospostva Gornji Grad. Obsegala je naselja: Brezje, Brdo, Krnice, Sela, Štruceljev Vrh, Ljubija, Gneč, Preseka, Soteska, Prečna, Lepa Njiva, Mozirje, Radegunda, Globoko, Jazbine, Trnavče in Žekovec.⁵ Poleg župnijske cerkve sv. Jurija so k župniji spadale še podružnice Matere Božje in sv. Roka v Brezju, Matere Božje v Lepi Njivi in sv. Miklavža (prej Ruperta in Ožbalta) v Ljubiji, poleg tega pa še pokopališka kapela sv. Štefana na Oljniku. Do novih upravnih sprememb je prišlo leta 2006, ko je župnija Mozirje prišla pod takrat ustanovljeno škofijo Celje. Ozemlje župnije je tudi po tem letu ostalo nespremenjeno.

V članku so na podlagi arhivskega gradiva iz Nadškofijskega arhiva Maribor prikazani stiki Antona Martina Slomška z župnijo Mozirje, torej z duhovniki in verniki, pred in po njegovem imenovanju za lavantinskega škofa. Za raziskovanje je bilo uporabljeno gradivo iz Slomškove zapuščine,

ne, uradna korespondenca med župnijo in škofijskim ordinariatom, protokoli škofijske pisarne, šolski protokoli in gradivo, nastalo ob kanoničnih vizitacijah. V vsebinskem pogledu je bilo mogoče pričakovati, da se bo gradivo nanašalo predvsem na finančne in personalne zadeve župnije, versko življenje in pastoralne prakse, gradnje in obnove sakralnih objektov ter na urejanje notranje oziroma liturgične opreme.

SLOMŠKOVI STIKI Z MOZIRJEM PRED NASTOPOM ŠKOFOVSKE SLUŽBE

Slomšek je Mozirje najverjetneje prvič obiskal leta 1833, ko je bil spiritual v celovškem bogoslovnem semenišču. Kot spiritual (1829–1838) se je med počitnicami večkrat podal na počitniška ali študijska potovanja, na katerih se je želel seznaniti z življenjem in študijskim redom v drugih bogoslovnih semeniščih, ob tem pa je obiskal različne kraje, župnije in romarska svetišča. Na poti si je ogledal razne kraje in obnavljal ali vzpostavljal znanstva s številnimi ljudmi. Pot ga je vodila predvsem po današnjih slovenskih in avstrijskih deželah, obiskal pa je tudi Hrvaško. O svojih počitniških potovanjih je pisal potopise ali dnevnike, ki so sedaj v Slomškovi zapuščini v Nadškofijskem arhivu Maribor.⁶

Leta 1833 ga je pot zanesla od Celovca do Salzburga, iz Salzburga do Linza in Dunaja, od Dunaja v Gradec in iz Gradca v Maribor in Celje, od koder se je odpravil v Solčavo in od tam nazaj v Celovec. Na odseku od Celja do Solčave ga je pot iz Vojnika in Nove Cerkve vodila v Dobrno in Šoštanj, od koder se je peš odpravil v Mozirje, ki ga je obiskal 25. septembra. V Mozirju je prenočil pri župniku Antonu Sayringerju (tudi Sairinger ali Seiringer, umrl leta 1837 v Mozirju). Naslednji dan, 26. septembra, si je ogledal šolsko poslopje, ki ga je ocenil kot pravo palačo, nato pa sta skupaj z župnikom odšla na romanje v Nazarje,⁷ ki mu je Slomšek kot božjepotnemu središču namenil več pozornosti kot Mozirju. Ob Slomškovem obisku je v Mozirju že četrto stoletja, od leta 1808, služboval Sayringer, kaplan pa je bil Jakob Paltauf (1802–1880), kasneje župnik v Razborju pod Lisco. Župnija je štela približno 1454 duš.⁸ Kot začasni učitelj je v šoli od leta 1832 poučeval Anton Leischitz, ki je bil leta 1834 imenovan za stalnega

1 Orožen, *Das Bisthum*, II, str. 197; Kovačič, *Zgodovina*, str. 104; NŠAM, Popis cerkva, D VIII – Gornji Grad, župnija Mozirje, c. leta 1957, str. 1.

2 Höfler, *O prvih cerkvah*, str. 348.

3 Kovačič, *Zgodovina*, str. 104, 346.

4 Orožen, *Das Bisthum*, II, str. 505.

5 NŠAM, Popis cerkva, D VIII – Gornji Grad, Župnija Mozirje, 1957, str. 1.

6 NŠAM, Zapuščine škofov, Slomšek, Anton Martin, VIII – potopisi.

7 NŠAM, Zapuščine škofov, Slomšek, Anton Martin, VIII – potopisi, 1833, zapis za 25. in 26. september; Kovačič, *Služabnik božji*, I, str. 102.

8 *Schematismus des Bisthum Lavanter Kirchensprengels mit Anfang des Militär-Jahres 1833*, Klagenfurt, str. 35.

učitelja.⁹ Šolsko stavbo, ki jo je omenil Slomšek, je zgradil župnik Sayringer ob pomoči kaplana Paltauf. Leta 1833 so podrli skromno koč in staro kaplanijo ter postavili novo dvonadstropno stavbo, v kateri je našla prostor tudi šola, ki je na istem mestu delovala skoraj do konca stoletja.¹⁰

Med obiskom Mozirja in okolice se je Slomšek srečal z v Mozirju rojenim duhovnikom Jožefom Lipoldom (1786–1855), župnikom v bližnji Rečici, ki ga je v svojem potopisu opisal kot slavnega pesnika »ex Improviso«. Ob obisku je Lipold Slomšku takoj pokazal veliki zvezek ali foliant s pesmi, ki mu jih je deloma prebral in deloma zapel. Pri tem je nekoliko zabavljajl čez Ljubljancane, ker so mu zavrnilo izdajo pesniške zbirke, ki jo je poslal neposredno škofu Antonu Alojziju Wolfu (1782–1859, ljubljanski škof 1824–1859). Po obedu je še naprej razpravljajl o svojih pesmih, nekatere so bile celo nekoliko neotesane in grobe.¹² Lipold in Slomšek sta po obisku ohranila stike, Slomšek je kasneje nekaj Lipoldovih pesmi (v malo predelani obliki) objavil v drugi izdaji Ahaclovih pesmi leta 1838 in kasneje v Drobtnicah.¹³

SLOMŠKOVI STIKI Z MOZIRJEM V ČASU ŠKOFOVSKE SLUŽBE

Ko je Slomšek leta 1846 postal lavantinski knezoškof, je imel po uradni dolžnosti kar nekaj opravkov oziroma stikov z Mozirjem in Mozirjani. Sam oziroma skupaj s sodelavci na ordinariatu je redno odločal ali bil seznanjen z različnimi zadevami, ki so se nanašale na župnijo. Stiki so segali od uradne korespondence do obiskov ob kanoničnih vizitacijah in birmovanjih. Šlo je predvsem za personalne, šolske in finančne zadeve, pastorale in versko življenje ter vzdrževanje cerkvenih objektov in njihovo opremo. Vse to dopolnjujejo in zaokrožajo vizitacijska poročila in zapiski. V vsebinskem pogledu je uradna korespondenca dokaj običajna, podobne ali celo enake vsebine lahko pričakujemo tudi pri drugih župnijah, nekoliko pa izstopata poročilo župnika Ignacija Orožna (1819–1900) o uboju, ki se je zgodil leta 1855, in prizadevanje za vrnitev t. i.

mozirskega beneficija iz Šmihela nad Mozirjem v Mozirje.

PERSONALNE ZADEVE

V Slomškovem času so v Mozirju župnikovali župniki Franc Druškovič/Družkovič (1841–1848), Jurij Stepišnik (1848–1854) in Ignacij Orožen (1854–1865), znani cerkveni zgodovinar. Kot kaplani so se zvrstili Jožef Gospodarič (1845–1850), Stefan Vnuk (1850–1851), Jakob Vošnjak (1851–1854), Jožef Pečnik (1854–1856), Janez Zeller (1856–1859), Jožef Toporišič (1859–1860) in Janez Košar (1860–1866).¹⁴ Število duš se je v času Slomškovega škofovanja gibalo med 1700 in 1800.¹⁵

Župnik Jurij Stepišnik (1809–1862) je aprila 1854 odšel na Vransko. V današnjem času bi njegovega naslednika prosto imenoval lavantinski (danes celjski) škof kot škof ordinarij, vendar je bil takrat postopek imenovanja novega župnika zaradi patronatnih pravic drugačen. Po Stepišnikovem odhodu je 1. maja 1854 lavantinski ordinarij objavil razpis za župnijo, ki je bila pod patronatom ljubljanskega škofa kot lastnika gospostva Gornji Grad, kot je bilo že omenjeno.¹⁶ Na razpis se je prijavilo devet kandidatov, o čemer je lavantinski ordinarij 20. julija 1848 obvestil ljubljanski ordinarij: Janez Štuler, provizor v Mozirju, Ignacij Orožen, vikar v Celju, Andrej Lenarčič, župnik v Djekšah na Koroškem, Andrej Sirk, župnik pri Sv. Florijanu ob Boču, Jožef Pirkmayer, župnik na Gornji Polskavi, Mihael Lapuh, župnik pri Sv. Rupertu nad Laškim, Valentin Orožen, upravitelj v Selah pri Slovenj Gradcu, Franc Mikuš, kaplan v Novi Cerкви, in Franz Silly, kaplan v Črni na Koroškem.¹⁷ Ljubljanski škof je kot patron za novega župnika 25. julija 1854 lavantinskemu škofu v potrditev predlagal oziroma prezentiral Ignacija Orožna.¹⁸ Pri imenovanju je imelo besedo tudi deželno namestništvo v Gradcu, ki je Orožnu potrdilo oziroma odobrilo 80 goldinarjev podpore. Isti znesek so uživali že njegovi predhodniki.¹⁹ Zadnji korak pri umestitvi za župnika je bila instalacija ali umestitev, ki jo je opravil gornjegrajski dekan Franc Brunner (1805–1879) 24. septembra 1854. Brunner je Orožna, ki je ob umestitvi podpisal

9 NŠAM, Šematizmi lavantinske škofije; NŠAM, Škofijski šolski protokoli, protokol za leto 1832 in 1834.

10 Videčnik, *Podobe*, str. 20–21.

11 NŠAM, Zapuščine škofov, Slomšek, Anton Martin, VIII – potopisi, potopis iz leta 1833, zapis za 26. september.

12 Prav tam; Kovačič, *Služabnik božji*, I, str. 102–103; Glazer, *Lipold, Jožef (1786–1855)* (<http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi332541/#slovenski-biografski-leksikon>).

13 Glazer, *Lipold, Jožef (1786–1855)* (<http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi332541/#slovenski-biografski-leksikon>, datum dostopa: 31. 7. 2025).

14 NŠAM, Dekanijski šematizmi, šk. I, Alte Dekanate, D VIII – Gornji Grad, seznam za Mozirje.

15 NŠAM, Šematizmi lavantinske škofije.

16 NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. 10, št. 814/1848.

17 NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. 10, št. 1297/1854.

18 NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. 10, št. 1348/1854.

19 NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. 10, št. 1881/1854.

prisego zvestobe in izjavo o veroizpovedi, slovesno predstavil župnijski srenji.²⁰ Umetitve so se poleg duhovnikov udeležili tudi svetni gostje.²¹

Že omenjeni Jurij Stepišnik je mozirsko župnijo nastopil leta 1848. Vendar je bil postopek nekoliko drugačen kot pri Orožnu. Franc Druškovič, župnik v Mozirju do leta 1848 (natančno, do 29. novembra), in Stepišnik, takrat župnik v Slovenski Bistrici, sta namreč zamenjala župniji oziroma nadarbini, kar je 28. avgusta 1848 potrdil tudi ljubljanski škof Wolf v vlogi župnijskega patrona, potem ko ga je o tem obvestil lavantinski škofijski ordinariat.²² Stepišnik je župnijo Mozirje prevzel 10. decembra.²³

Ker je bila mozirska župnija v Slomškovem času (in še vse do druge svetovne vojne) pod patronatom ljubljanskega škofa, sta pri imenovanju župnika sodelovala lavantinski in ljubljanski škof.²⁴ Podobno je veljalo za vse župnije v gornjegrajski dekaniji (Gornji Grad, Radmirje, Luče, Solčava, Rečica, Ljubno, Nova Štifta), z izjemo Šmartna ob Dreti, Šmihela nad Mozirjem in Nazarij, ki so bile pod patronatom verskega sklada. Drugače pa je bilo s kaplani, ki jih je prosto imenoval lavantinski škof.

FINANČNE ZADEVE IN SKRB ZA SAKRALNE OBJEKTE

V uradni korespondenci pomembno mesto zavzemajo tudi dopisi finančne narave. Gre predvsem za dopisovanje o cerkvenih in interkalarnih računih, prihodkih duhovnikov in kaplanov ter mašnih in sorodnih ustanov v župnijski in podružničnih cerkvah. Celoten postopek glede ustanove je bil navadno dolgotrajen, saj se je lahko vlekel več let. Tudi v Slomškovem času je v Mozirju nastalo nekaj ustanov v župnijski in podružničnih cerkvah.²⁵

Uradna korespondenca kaže in potrjuje skrb Mozirjanov za sakralne in druge župnijske objekte. V času Slomškovega škofovanja so bile v ospredju predvsem podružnične cerkve in pokopališče.

V letih 1854 in 1855 so v župniji poskrbeli za liturgično opremo v podružnični cerkvi Matere Božje na Lepi Njivi: nabavili so dva nova stranska oltarja in prižnico ter pozlatili glavni oltar. Župnik Orožen je 15. maja 1855 ordinariat zaprosil za dovoljenje, da dekan Brunner blagoslovi oltarja, ki sta bila že opremljena z relikvijami, in prižnico. Na podlagi dovoljenja z dne 19. maja je dekan oltarja in prižnico slovesno blagoslovil 28. maja.²⁶ Oltarja je izdelal mozirski kipar Andrej Cesar.²⁷ V tem času je bil izdelan tudi nov tabernakelj za glavni oltar.²⁸

Podobno je bilo leta 1854 pri podružnični cerkvi Matere Božje in sv. Roka v Brezju. Septembra je dekan Brunner blagoslovil oltarje v cerkvi, o čemer se je ohranil zapis v protokolu oziroma delovodniku škofijske pisarne.²⁹ Tega leta je domačin Janez Vavher izdelal stranski oltar sv. Jošta,³⁰ poleg tega pa so bili osveženi tudi glavni oltar, stranski oltar sv. Roka in prižnica.³¹ Leta 1857 so postavili še zakristijo.³² V obeh navedenih podružničnih cerkvah so poskrbeli za ustrezno notranjo ali liturgično opremo.

Še obsežnejših del so se lotili leta 1858, ko so namesto stare cerkve sv. Ožbalta v Ljubiji postavili novo cerkev sv. Miklavža. 18. februarja 1858 je Orožen na ordinariat naslovil prošnjo, da bi podrli staro cerkev sv. Ožbalta in namesto nje postavili novo.³³ V prošnji je navedel okoliščine in razloge za novo cerkev. Potem ko so bile obnovljene župnijska in obe podružnični cerkvi v Brezju in Lepi Njivi, je – tako Orožen – sedaj čas, da poskrbimo še za cerkev sv. Ožbalta. Sama stavba ni lepa, za povrh pa je še na pol premajhna. Prenova zaradi bližine Savinje ni mogoča, zato je treba obstoječo cerkev podreti in postaviti novo stavbo v smeri jugovzhod–severozahod (prej vzhod–zahod). Ob tem je dodal, da za gradnjo že obstaja gradbeni fond, poleg tega pa so ljudje že pripravi-

20 NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. 10, št. 1782/1854.

21 Videčnik, *Iz mojih zapisov*, str. 92.

22 NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. 10, št. 1680/1848. Ker je bila Slovenska Bistrica pod patronatom gospostva Studenice, je moral menjavo odobriti tudi lastnik Studenic Alojz Sparovitz (NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. 10, št. 2079/1848).

23 NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. 10, št. 452/1849.

24 Ljubljanski škof kot lastnik Gornjega Grada je bil do druge svetovne vojne tudi patron nad župnijami, ki so do jožefinskih reform spadale pod ljubljansko škofijo (večina starejših oziroma predjožefinskih župnij v dekanijah Kozje, Braslovče, Škale in deloma Žalec). Ljubljanski škofiji je pripadal še patronat nad nekaterimi župnijami v dekaniji Stari trg (NŠAM, Šematizmi lavantinske škofije).

25 NŠAM, Škofijska pisarna, F 101 – mašne ustanove v celjskem okrožju, D VIII – Gornji Grad; Maček, *Mašne in svetne ustanove*, str. 331–333.

26 NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. 11, št. 963/1855.

27 *Leksikon cerkva*, V, str. 71.

28 Orožen, *Das Bisthum*, II, str. 211.

29 NŠAM, Protokoli škofijske pisarne, protokol za leto 1854, št. 1659 in 1744.

30 Stegenšek, *Dekanija gornjegrajska*, str. 94; *Leksikon cerkva*, V, str. 69.

31 Orožen, *Das Bisthum*, II, str. 209.

32 Orožen, *Das Bisthum*, II, str. 209.

33 NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. 11, št. 370/1858.

Cerkev sv. Miklavža v Ljubiji (hrani Nadškofijski arhiv Maribor).

li material za gradnjo.³⁴ Ordinariat se je s prošnjo strinjal in 24. februarja izdal dovoljenje za gradnjo. Cerkev sv. Ožbalta (tudi sv. Ruperta) je bila v osnovi srednjeveška. Težave so se začele leta 1852, ko je narasla reka Savinja začela spodjedati breg oziroma ogrožati temelje cerkve, zaradi česar so morali cerkev zapreti. Novo stavbo so postavili v letih 1858–1861.³⁵

Že pred tem so poskrbeli za pokopališče. Pokopališče na Oljniku, ki so ga vzpostavili v letih 1835–1837, so leta 1848 povečali. 6. avgusta je župnik Druškovič zaprosil za blagoslovitev pokopališča, kar je dekan Brunner opravil 3. septembra.³⁶ Enajst let kasneje, leta 1859, so škofijski ordinariat zaprosili za posvečen portatile oziroma prenosni oltarček, na katerem so smeli maševati, za pokopališko cerkev oziroma kapelo sv. Štefana, ki je bila pred tem tudi restavrirana.³⁷

Navedena korespondenca potrjuje, da so v času Slomškovega škofovanja v Mozirju skrbeli za

liturgično opremo v obeh Marijinih podružničnih cerkvah in v pokopališki kapeli. Poleg tega so postavili novo cerkev sv. Miklavža. Tozadevna korespondenca je zelo zanimiva, vendar je treba poudariti, da je bil pri tem v ospredju liturgični in ne zgodovinski ali umetnostnozgodovinski vidik. Ko so postavili nov oltar, je bila v ospredju želja, da bi bil izdelan in opremljen v skladu z liturgičnimi predpisi in da bi lahko na njem maševali. Maševati so smeli samo na posvečenem oltarju, ki je bil opremljen z relikvijami. Če oltar ni bil posvečen ali pa je glede tega obstajal dvom, so morali priskrbeti prenosne oltarje ali portatile.

DROBCI IZ PASTORALNEGA ŽIVLJENJA

Poleg rednega pastoralnega dela so v Mozirju leta 1859 organizirali ljudski misijon. Ljudski misijoni so sredi 19. stoletja postali zelo priljubljeno sredstvo za poglobitev vere in poživitev verskega življenja. Tudi Slomšek je močno spodbujal in pospeševal njihovo organiziranje.³⁸ Misijon je v Mozirju potekal od 13. do 25. marca 1859. Segel je preko župnijskih meja: namenjen ni bil samo župljanom župnije Mozirje, ampak tudi vernikom iz Šmihela nad Mozirjem. Ljudje so radi sodelovali, se udeleževali pobožnosti ter prisluhnili pridigam in nagovorom. Prav tako so v velikem številu opravili zakrament svete spovedi. Vsega skupaj je bilo razdeljenih kar 2000 obhajil,³⁹ pri čemer je takrat v mozirski župniji živelo približno 1739 duš.⁴⁰ Ker v tem času redno prejemanje obhajila ni bilo običajno, lahko sklepamo, da se je misijona udeležila večina župljanov obeh pastoralnih enot.

Poleg tega so se v Mozirju ukvarjali še z eno zadevo, ki je koreninila v jožefinskih cerkvenih reformah in se je nanašala tudi na kuracijo Šmihel nad Mozirjem. Šlo je za t. i. mozirski beneficij oziroma za vrnitev beneficija iz Šmihela v Mozirje. Zadevo so sprožili župljani sami, reševanje prošnje pa je bilo v rokah civilnih oblasti.

Omenjeni beneficij je nastal leta 1775. Ustanovni kapital v vrednosti 4200 goldinarjev so prispevali Mozirjani Gašper Marčinko, Janez Tevž in njegova žena Marija, Marija Hrašan, Marjeta Sagoničnik/Zagoničnik, Benedikt Kolovratnik, Lovrenc Šimon in Marko Goličnik. Beneficij je bil namenjen za vzdrževanje drugega kaplana, ki bi ob nedeljah in praznikih maševal pri po-

34 NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. II, št. 370/1858.

35 Stegenšek, *Dekanija gornjegrajska*, str. 90; *Leksikon cerkva*, V, str. 72; Orožen, *Das Bisthum*, II, str. 205.

36 NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. IO, št. 1560/1848 in 1734/1848.

37 NŠAM, Župnijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. II, št. 12127/1859 in 1410/1859.

38 O Slomškovi tozadevni dejavnosti gl. NŠAM, Zapuščine škofov, Slomšek, Anton Martin, XVI – ljudski misijoni.

39 NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. II, št. 682/1859.

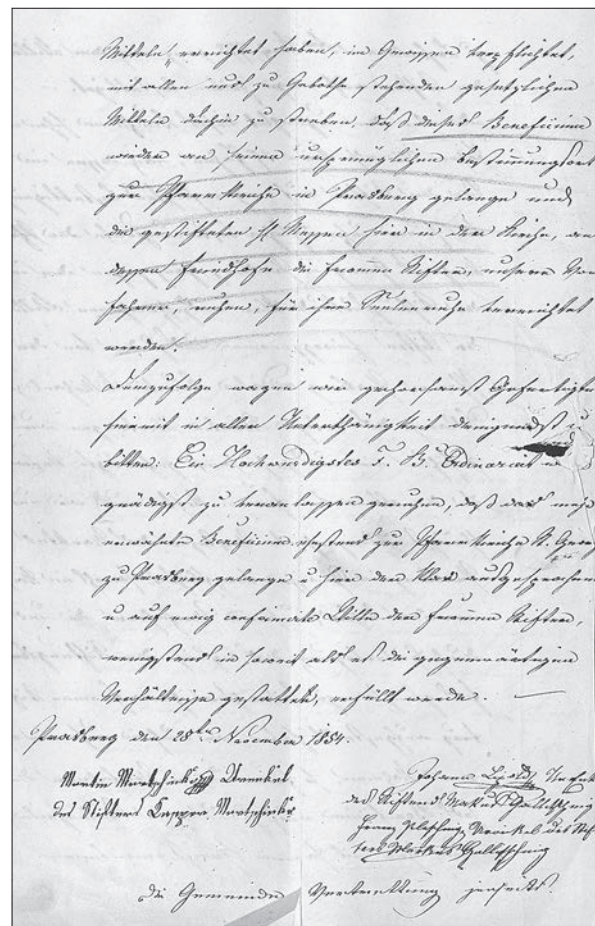
40 *Schematismus des Bisthumes Lavant. Mit Anfang des Kirchen-Jahres 1859*, str. 41.

družnicah, da ljudje ne bi ostali brez svete maše. Kaplan oziroma beneficiat je moral za ustanovitelje redno brati svete maše, sredstva za to pa bi dobival iz obresti kapitala. Ljubljanski škof kot ordinarij je ustanovitev beneficija potrdil 2. maja 1775. Enajst let pozneje, 30. junija 1786, je bil beneficij po odredbi civilnih oblasti prenesen na takrat novoustanovljeno lokalijo v Šmihelu. Od leta 1812 je bil dejansko v posesti in uživanju kurata v Šmihelu.⁴¹

28. novembra 1854 so Mozirjani na lavantinski škofijski ordinariat naslovili prošnjo, naj se beneficij prenese nazaj v Mozirje oziroma k župnijski cerkvi sv. Jurija, da se bodo lahko maše za ustanovitelje brale v Mozirju. Prošnjo so skupaj podpisali potomci ali sorodniki ustanoviteljev beneficija in občinsko predstojništvo.⁴² V ozadju prošnje je bila želja, da bi se maše za ustanovitelje brale v domači župnijski cerkvi.

Sledilo je uradno odločanje o zadevi, ki se je vleklo do leta 1858. Ker je beneficij nastal v času, ko je bilo Mozirje pod ljubljansko škofijo, je bil v korespondenco vključen tudi ljubljanski škof Anton Alojzij Wolf, ki je v dopisu z dne 14. februarja 1856 potrdil oziroma obrazložil (zgoraj omenjeno) zgodovino beneficija.⁴³

Kot pri prenosu so tudi pri prošnji glavno besedo imele civilne oblasti oziroma ministrstvo za uk in bogočastje, ki je 24. avgusta 1858 prošnjo zavrnilo, o čemer je deželno namestništvo v Gradcu 1. septembra 1858 obvestilo lavantinski škofijski ordinariat.⁴⁴ V dopisu so najprej opisali ustanovitev beneficija v smislu drugega kaplanskega mesta v župnijski cerkvi sv. Jurija in našteali dolžnosti beneficiata: opravljanje maš pri podružnicah in branje maš za ustanovitelje. Pri tem so poudarili, da so nekdanje podružnice sedaj samostojne kuracije (mišljena je bila šmihelska) in da se bogoslužje, vključno z mašami za pokojne ustanovitelje, sedaj opravlja v cerkvi v Šmihelu. Ministrstvo je prošnjo zavrnilo z utemeljitvijo, da je beneficij že od leta 1812 v dejanski posesti kurata v Šmihelu in da so verniki iz Mozirja prošnjo za vrnitev vložili šele leta 1854, torej več kot 40 let po dejanskem prenosu beneficija. Ob tem so opozorili še na dejstvo, da dohodki iz benefi-

Prošnja Mozirjanov za vrnitev t. i. mozirskega beneficija, ki je bil prenesen v Šmihel nad Mozirjem (NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. II, 303/1855, 28. II. 1854).

cija ne dovoljujejo vzdrževanja še enega kaplana v Mozirju.⁴⁵ Pri odločitvi ministrstva je bila v ospredju realna posest beneficija, Mozirjani pa so s prošnjo zelo zamujali. S tem je bila zadeva zaključena.

KANONIČNE VIZITACIJE IN BIRMOVANJA

Kot lavantinski škof je Slomšek župnijo Mozirje prvič vizitiral 3. oktobra 1848, sredi revolucionarnega vrenja. Ob obisku je sestavil vizitacijski zapisnik, ki poleg drugega ponuja zanimiv vpogled v zgodovino šolstva v kraju. Po prihodu je najprej opravil šolsko vizitacijo, pri kateri je imel na začetku neki deček nagovor v nemščini, na koncu pa deklica v slovenščini. V vizitacijskem zapisniku je pohvalil znanje otrok iz krščanskega nauka in branja, nekoliko slabše je bilo pri računanju. Pri pomanjkljivostih je izpostavil slabe odnose ali napetosti med duhovniki in učiteljem Antonom Leinschitzem, ki naj bi nastali po uči-

⁴¹ NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. II, dopisovanje glede vrnitve mozirskega beneficija iz Šmihela v Mozirje; Orožen, *Das Bisthum*, II, str. 216–218 in 245.

⁴² NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. II, št. 303/1855.

⁴³ NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. II, št. 301/1856.

⁴⁴ NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. II, št. 1689/1858.

⁴⁵ Prav tam.

teljevi krivdi. Te napetosti niso bile najbolj spodbudne za napredek pri pouku.⁴⁶

Pri cerkveni vizitaciji škof vizitator ni opazil ali izpostavil ničesar posebnega. Župnijsko cerkev je ocenil kot lepo in primerno opremljeno, pri čemer je omenil ciborij, ki ga je treba pozlatiti.⁴⁷ Ugajalo mu je tudi, da so bili verniki zadovoljni z duhovščino. Z izjemo napetosti v šoli je bil Slomšek s stanjem v župniji kar zadovoljen, istega mišljenja pa je bil tudi župnik Druškovič, ki je pred vizitacijo sestavil promemorijo, v kateri je stanje v župniji ocenil zelo pozitivno.⁴⁸ Po njegovem se Mozirje lahko šteje med najboljše občine oziroma župnije. Med težavami je izpostavil predvsem šolske zadeve. Kot pozitivno je ocenil dejstvo, da se je število otrok, ki obiskujejo redno šolo, od leta 1841 z 52 dvignilo na 110–120 (število se je torej podvojilo), kar je bilo povezano predvsem z določitvijo šolskih okolišev, po drugi strani pa se je pritožil čez učitelja, češ da je neznosen in neotesan. Učiteljevo obnašanje naj bi vplivalo na šolski pouk in posledično na znanje otrok. K lepšemu obnašanju ga je v preteklosti pozival tudi škofijski ordinariat.⁴⁹ To poročilo je skupaj s predhodno korespondenco verjetno vplivalo na Slomškovo oceno, ki jo je podal v zgoraj omenjenem zapisniku. Leinschitz je sicer ostal v Mozirju do leta 1853, ko je po več kot dvajsetih letih službovanja službeno mesto zamenjal z oplotniškim učiteljem Jožefom Praunseisom.⁵⁰ Umrl je 9. marca 1853 v Oplotnici v starosti 53 let.⁵¹

Po letu 1848 je Slomšek mozirsko župnijo ponovno vizitiral čez šest let, 10. avgusta 1854. V rešitvi vizitacije, ki jo je sestavil 24. avgusta, je pohvalil čistočo in red oziroma urejenost župnijske cerkve.⁵² Pri urejenosti je mišljena predvsem ustrezna ureditev oziroma oprema v cerkvi v skladu z liturgičnimi predpisi. Dodatno je du-

hovnikom priporočil, naj podpirajo šolo.⁵³ Takratni učitelj je bil že omenjeni Jožef Preinseis, ki je službeno mesto v Mozirju nastopil leta 1853.

Če sta vizitaciji leta 1848 in 1854 minili brez posebnosti, lahko vizitacijo leta 1861 izpostavimo kot posebno. Ob vizitaciji je Slomšek posvetil novozgrajeno cerkev sv. Miklavža v Ljubiji, za kar je župnik Orožen predhodno zaprosil 16. aprila 1861.⁵⁴ Cerkev je bila do takrat že opremljena z glavnim oltarjem in prižnico. Da bi cerkev ustrezno posvetili, je zaprosil za relikvije.⁵⁵ Glavni oltar je (podobno kot pri cerkvi matere Božje v lepi Njivi) izdelal domačin Andrej Cesar, kipe pa Johann Gaßner in Ivan Zajec.⁵⁶ Slomšek je cerkev posvetil 27. junija. Kot poroča Orožen, je Slomšek cerkev posvetil ob asistenci 25 duhovnikov, po končani posvetitvi pa je zakrament svete birme podelil birmancem iz Šmihela, pri katerih je vizitacija sicer izostala.⁵⁷ Ta dogodek, skupaj z misijonom iz leta 1859, kaže, da so se ohranile nekatere vezi s Šmihelom, ki je prej spadal pod Mozirje.

Podobno kot pri predhodni vizitaciji je Slomšek leta 1861 pohvalil red v vodenju župnije in urejenost v cerkvi, nekoliko manj pa je bil zadovoljen s stanjem pokopališča na Oljniku, za katerega je predlagal, da se postavi pokopališki zid ali pa se pokopališče prestavi na drugo lokacijo.⁵⁸

Iz gradiva, ki je nastalo ob Slomškovih vizitacijah, je mogoče povzeti, da je bilo stanje v župniji načeloma urejeno in da je bil tudi Slomšek dokaj zadovoljen z razmerami. Posebnosti ni opazil, načeloma pa je bil zadovoljen z urejenostjo župnijske cerkve.

IN NA KONCU ŠE UBOJ IN CERKVENE KAZNI

Mirno življenje v Mozirju je pretresel uboj, ki se je zgodil 26. decembra 1855. Župnik Ignacij Orožen je 11. januarja 1856 sestavil izčrpno poročilo, v katerem je dogodek podrobno opisal in hkrati ordinariat zaprosil za nasvet za prepreče-

46 NŠAM, Zapuščine škofov, Slomšek, Anton Martin, XXIV-A – kanonične vizitacije, vizitacija dekanije Gornji Grad leta 1848, poročilo za župnijo Mozirje.

47 Prav tam.

48 NŠAM, Zapuščine škofov, Slomšek, Anton Martin, XXIV-A – kanonične vizitacije, vizitacija dekanije Gornji Grad leta 1848, promemorija o stanju v župniji Mozirje z dne 29. september 1848.

49 Prav tam. Napetosti med župnikom in učiteljem so se kazale predvsem v letih 1847 in 1848. Nanašale so se tako na učiteljevo obnašanje kot na način poučevanja (NŠAM, Škofijski šolski protokoli, protokol za leto 1847 in 1848).

50 NŠAM, Škofijski šolski protokoli, protokol za leto 1853, št. 130, 157, 179, 207 in 214.

51 NŠAM, MMK Oplotnica 1853–1903, str. 12.

52 NŠAM, Zapuščine škofov, Slomšek, Anton Martin, XXIV-B – kanonične vizitacije, vizitacija dekanije Gornji Grad leta 1854, rešitev vizitacije za župnijo Mozirje z dne 24. 8. 1854.

53 Prav tam.

54 NŠAM, Zapuščine škofov, Slomšek, Anton Martin, XXIV-B – kanonične vizitacije, vizitacija dekanije Gornji Grad leta 1861, prošnja Ignacija Orožna za posvetitev cerkve sv. Miklavža.

55 Prav tam.

56 Stegenšek, *Dekanija gornjegrajska*, str. 90; *Leksikon cerkva*, V, str. 74.

57 Orožen, *Das Bisthum*, II, str. 206; NŠAM, Zapuščine škofov, Slomšek, Anton Martin, XXIV-B – kanonične vizitacije, vizitacija dekanije Gornji Grad leta 1861, rešitev kanonične vizitacije za župnijo Šmihel nad Mozirjem z dne 30. junij 1861.

58 NŠAM, Zapuščine škofov, Slomšek, Anton Martin, XXIV-B – kanonične vizitacije, vizitacija dekanije Gornji Grad leta 1861, zaključno poročilo za župnijo Mozirje z dne 30. junij 1861.

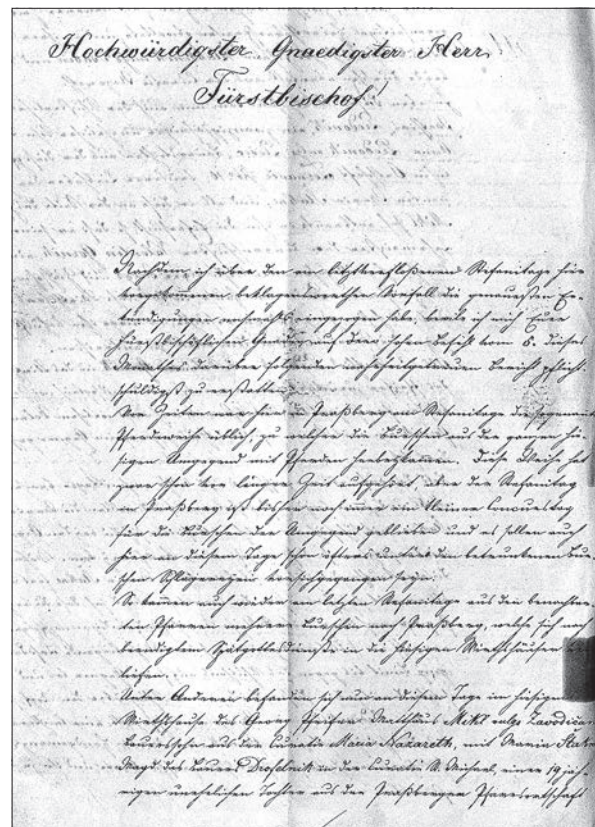
vanje podobnih tragedij.⁵⁹ Povzetek njegovega poročila je sledeč:

Na dan sv. Štefana, zavetnika konj in živine, je v preteklosti v Mozirju vedno potekal blagoslov konj, ki so se ga udeležili mladeniči iz bližnje in daljne okolice. V zadnjih letih je blagoslov sicer izostal, a so se na ta dan v Mozirju še zmeraj zbirali številni fantje, zato je v gostilnah večkrat prihajalo do preprirov in pretepov. Tako se je zgodilo tudi na štefanovo leta 1855, torej na dan, ko je prišlo do usodnega dogodka. Na ta dan je v Mozirje prišlo več mladeničev, ki so se udeležili pozne maše, po končanem bogoslužju pa so zavili v gostilne.

Tako sta v gostilno Jurija Pfeiferja prišla Matevž Mikl (pravilno Mikek), po domače Zavodičan iz Nazarij, in Marija Štakne, dekla pri kmetu Drofelniku v Šmihelu nad Mozirjem, doma iz Mozirja. Matevž in Marija sta bila načeloma par, saj sta se v zadnjem letu dogovarjala o poroki. Z Miklom sta prišla Janez Žlabornik, po domače Babun oziroma Babin, ki ni bil na najboljšem glasu, in N. Kos, oba iz Nazarij.

Ko se je omenjena družba zadrževala v gostilni, je vanjo prišel tudi čevljarški vajenec Matija Predonik iz Trnavč pri Mozirju, ki je bil pred tem prijatelj oziroma ljubimec Marije Štakne. Ko je zagledal Marijo skupaj z Matevžem Miklom, je v njem zavrelo od ljubosumja. V afektu je odšel v sosednjo gostilno Tratnik, kjer je bil takrat 29-letni Valentin Gornik, rejenec v hiši oziroma pri družini, kjer je živel Predonik. Gornika je prosil, naj gre z njim in mu pomaga odvleči Marijo.

Ko se je Predonik z Gornikom vrnil v Pfeiferjevo gostilno, se je med obema stranema vnel prepri, med katerim je Gornik v nasprotnika vrgel kozarec. Kmalu zatem, nekje med tretjo in četrto uro popoldne, je hotel Mikl s svojima tovarišema oditi iz gostilne in s seboj odvesti tudi Marijo, čemur sta se zoperstavila oba nasprotnika, tako da je prišlo do pretepa. Med pretepom je Žlabornik Marijo odpeljal iz gostilne. Ko je zapustil [glavni] trg in opazil, da se nasprotnika (Predonik in Gornik) še vedno prepirata z Miklom in mu sledita, je pograbil v bližini ležečo desko za sod, se obrnil proti šoli in tam oba nasprotnika z desko udaril oziroma tresnil po glavi, tako da je Predoniku, ki je imel na glavi pokrivalo, povzročil lažjo poškodbo, Gorniku, ki je izgubil klobuk, pa zdobil lobanjo. Čeprav je Gornik ob udarcu padel na tla, se je še pobral in se vrnil na trg, kjer so ga odnesli v neko hišo, vendar je takoj izgubil zavest. Rana se je izkazala za smrtno, tako da je zvečer prejel

Poročilo župnika Orožna o umoru, ki se je zgodil na štefanovo leta 1855 (NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. II, št. 137/1856).

poslednje zakramente, naslednji dan ob šesti uri zjutraj pa je umrl.⁶⁰

Poleg tega je v gostilni Alojza Hofbauerja prišlo še do enega krvavega pretepa, v katerem so bili udeleženi neki vojak na dopustu in trije fantje iz Nazarij, med njimi brat ubijalca. Umirili so se po intervenciji župana.⁶¹

S tem pa zgodba za nesrečnega Gornika še ni bila zaključena. Ker se je v preteklosti že izkazal za problematičnega in je bil po Orožnovem mnenju sokriv za nastale težave, je Orožen zavrnil slovesni oziroma javni pogreb, zato so ga po opravljeni obdukciji pokopali kar na tihem. Orožna je dogodek zelo prizadel, v njem je videl madež za vso župnijo, za katerega se je bilo treba spokoriti. Kot je zapisal v poročilu, je v nedeljo, 29. decembra, med pridigo skušal župljane opozoriti na nesrečni dogodek oziroma škandal z namenom, da bi se vsa srenja obvezala h kesanju in pokori. Silvestrovo je tako razglasil za dan pokore za vso

⁵⁹ NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. II, št. 137/1856.

⁶⁰ NŠAM, MMK Mozirje 1830–1884, str. 145. V mrliški knjigi je zapisano, da mu je nekdo (storilec ni naveden) na cesti med solo in Pfeiferjevo gostilno raztreščil lobanjo in da so ga posledično sodno obducirali. Pokopan je bil 29. decembra.

⁶¹ NŠAM, Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad, šk. II, št. 137/1856.

župnijo. V zvezi s tem je ukazal, naj se vsi župljani ta dan postijo, v cerkvi pa je bilo med sedmo uro zjutraj in poldnevom izpostavljeno Najsvetejše, pred katerim so vsako uro molili verniki iz petih občin (Mozirje, Brezje, Radegunda, Lepa Njiva in Ljubija). Ker je umor župljane zelo prizadel in pretresel, so pokoro vzeli zares: v velikem številu so prišli k čaščenju Najsvetejšega in tudi posta so se držali.⁶² Isto prošnjo oziroma predlog je Orožen naslovil na gvardijana samostana v Nazarjah, od koder so prišli nekateri *udeleženci* nesrečnega dogodka, tudi morilec.

Čeprav je Orožen dogodek najprej osmisli v pastoralnem smislu, si je zastavil tudi vprašanje, kaj lahko stori, da bi si ljudje ta dan zapomnili in da se dogodek ne bi ponovil. Na eni strani je rešitev videl v opozarjanju staršev in gostilničarjev na njihove dolžnosti, na drugi strani pa je razmišljal o tem, da se mladeniči iz drugih krajev na ta dan ne bi zadrževali v Mozirju,⁶³ kar kaže, da je vzrok za umor videl tudi v antagonizmu med mladeniči iz različnih krajev (žrtev je bila iz Mozirja, storilec iz Nazarij), in poskušal analizirati tudi ozadje umora. Nesrečni dogodek je Orožna spodbudil tudi k razmišljanju o preprečevanju podobnih tragičnih pripetljajev. Za dodatne nasvete in predloge je zaprosil ordinariat, vendar se odgovor oziroma osnutek odgovora ni ohranil. Iz zapisa v delovodniku pa je razvidno, da je bilo govora o določitvi ali omejevanju trgovanja.⁶⁴

In kaj se je zgodilo s protagonisti ljubezenske zgodbe? Vsi (razen ubijalca) so si poiskali svojo pot in si ustvarili družine. Matevž Mikl, pravilno Mikek, kot kažejo zapisi v matičnih knjigah, se je leta 1858 v Nazarjah poročil z Uršulo Stopar.⁶⁵ Matija Predonik, ki je sprožil usodne dogodke, se je poročil z Marijo Kramer iz Ljubnega, v zakonu (živela sta v Mozirju) se jima je rodilo več otrok.⁶⁶

Tudi Marija Štakne je odšla svojo pot. 29. oktobra 1860 se je poročila z Matijo Lomškom in se preselila na njegovo posest v Braslovče.⁶⁷

62 Prav tam.

63 Prav tam.

64 NŠAM, Škofijska pisarna, protokoli škofijske pisarne, protokol za leto 1856, št. 137.

65 NŠAM, PMK Nazarje 1790–1867, str. 64.

66 NŠAM, SA Mozirje 1853–1864, 1861–1872, Brezje 2. Predonik se je rodil 23. februarja 1835 kot nezakonski sin Ane Predonik, po domače Plešec (NŠAM, RMK Mozirje 1804–1848, str. 132). Družina je živela na naslovu Trnavče 10, Mozirje (NŠAM, SA Mozirje 1853–1864, Radegunda, Trnavče 10). Na tem naslovu je kot rejenec živel tudi Valentin Gornik, ki naj bi se rodil 14. februarja 1826. Ker njegovo rojstvo v mozirski rojstni matični knjigi ni navedeno, lahko domnevamo, da se je rodil v eni od okoliških župnij.

67 NŠAM, PMK Mozirje 1851–1910, str. 22. Marija Štakne se je sicer rodila 24. oktobra 1836 kot nezakonska hči Ma-

ZAKLJUČEK

Kot lavantinski knezoškof je Slomšek vzdrževal redne stike z župnijo Mozirje. Ob kanoničnih vizitacijah v letih 1848, 1854 in 1861 je Mozirje tudi obiskal in 27. junija 1861 posvetil podružnično cerkev sv. Miklavža v Ljubiji. Sam oziroma s sodelavci na ordinariatu je reševal številne zadeve župnije (personalna in finančna vprašanja, šolske zadeve, pastoralna dejavnost, skrb za sakralne stavbe in druge župnijske objekte). Zadeve ne v vsebinskem ne v kvantitativnem smislu niso bile neobičajne, podobno namreč velja tudi za druge župnije. V vsebinskem smislu izstopata predvsem prizadevanje Mozirjanov za vrnitev t. i. mozirskega beneficija, ki je bil v času jožefinskih cerkvenih reform prenesen h kuraciji Šmihel nad Mozirjem, in poročilo o uboju leta 1855. Prva zadeva je zanimiva predvsem v zgodovinskem, druga v moralnem pogledu.

Izjava o dostopu do raziskovalnih podatkov

Podatki, na katerih temelji ta članek, bodo na razumno zahtevo posredovani interesentom.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

NŠAM – Nadškofijski arhiv Maribor

Dekanijski šematizmi, Alte Dekanate.

Matične in družinske knjige različnih župnij.

Popis cerkva, D VIII – Gornji Grad.

Škofijska pisarna, D VIII – Gornji Grad.

Škofijska pisarna, F 101 – mašne ustanove v štajerskem delu škofije.

Škofijska pisarna, protokoli škofijske pisarne.

Škofijski šolski protokoli.

Zapuščine škofov, Slomšek, Anton Martin.

OBJAVLJENI VIRI

Šematizmi lavantinske škofije.

LITERATURA

Höfler, Janez: *O prvih cerkvah in župnijah na Slovenskem: k razvoju cerkvene teritorialne organizacije slovenskih dežel v srednjem veku*. Ljubljana: Viharnik, 2013.

Kovačič, Franc: *Služabnik božji Anton Martin Slomšek, knezoškof lavantinski*, zv. 1. Celje: Družba sv. Mohorja v Celju, 1934.

Kovačič, Franc: *Zgodovina Lavantinske škofije (1228–1928)*. Maribor: Lavantinski kn. šk. ordinariat, 1928.

Leksikon cerkva na Slovenskem. Škofija Maribor. V: Dekanija Gornji Grad (ur. Luka Vidmar). Celje: Mohorjeva družba, 2004.

rije Štakne, po domače Šmon, v Brezju 38 pri Mozirju (NŠAM, RMK Mozirje 1804–1848, str. 146).

Maček, Jože: *Mašne in svetne ustanove ter legati v Lavantinski škofiji. 1: Dekanije Braslovče, Celje, Gornji Grad, Kozje, Laško in Videm ob Savi*. Celje: Celjska Mohorjeva družba: Društvo Mohorjeva družba, 2012.

Orožen, Ignacij: *Das Bisthum und die Diözese Lavant. Th. 2, Das Benediktiner-Stift Oberburg*. Marburg: im Selbstverlage, 1876.

Orožen, Ignacij: *Das Bisthum und die Diözese Lavant. Th. 5, Das Dekanat Schallthal mit den Seelsorgestationen St. Georgen in Skalis, St. Martin bei Schallek, St. Johann am Weinberge, St. Egyd bei Schwarzenstein, St. Pankraz in Ober-Ponikl, St. Michael bei Schönstein, St. Peter in Zavodje und St. Andrä in Weisswasser*. In Graz: im Selbstverlage des Verfassers, 1884.

Stegenšek, Avguštin: *Cerkveni spomeniki Lavantinske škofije. 1: Dekanija gornjegrajska*. V Mariboru: samozaložba, 1905.

Videčnik, Aleksander: *Iz mojih zapisov*. Mozirje: Osrednja knjižnica, 2007.

Videčnik, Aleksander: *Podobe iz preteklosti Mozirja*. Mozirje: Občinska kulturna skupnost, 1985.

SPLETNE STRANI

Glazer, Janko: Lipold, Jožef (1786–1855). Slovenska biografija. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, 2013
<http://www.slovenska-biografija.si/oseba/sbi332541/#slovenski-biografski-leksikon>

SUMMARY

Anton Martin Slomšek and the Parish of Mozirje. Bishop Slomšek's contacts with Mozirje according to material from the Archdiocesan Archives in Maribor

As a priest and bishop, Anton Martin Slomšek (1800–1862, Prince-Bishop of Lavant 1846–1862) maintained numerous official and unofficial contacts with the parish of Mozirje. He probably visited it for the first time in 1833 during one of his leisure or study journeys when he was still a spiritual at the Klagenfurt seminary. In the brief description of the visit to Mozirje, he, among other things, noted the school and chaplaincy building, which he referred to as a "veritable palace". During the same journey, he also

paid a visit to the village of Rečica ob Savinji, where he met the poet Jožef Lipold (1786–1855), a native of Mozirje, with whom he would work repeatedly in the future.

After becoming bishop, Slomšek had many official dealings with Mozirje. His contacts ranged from official and semi-official correspondence to conducting canonical visitations and administering confirmations. Slomšek's visitations to Mozirje took place in 1848, 1854, and 1861. During his official visit in 1861, he consecrated the newly built filial Church of St. Nicholas at Ljubija. Records from these occasions reveal that the situation in the parish was reasonably adequate and that Slomšek, too, expressed his satisfaction with the conditions. Of particular interest is the visitation of 1848, which highlights interesting details about the history of the school and education in the parish, most notably that the number of children attending regular (one-class) school doubled between 1841 and 1848.

After assuming the office of bishop, Slomšek administered, either on his own or with his associates at the ordinariate, many affairs concerning the parish of Mozirje, as confirmed by preserved official correspondence. These were primarily financial and personal matters of the parish, matters concerning education, pastoral and religious life, care for religious buildings, the cemetery, and other parish buildings, construction and restoration works, and so on. Based on correspondence from other parishes, the issues addressed were quite common. The only documents that stand out are the petition (1854) by the inhabitants/parishioners of Mozirje to re-establish the so-called Mozirje benefice, which had been transferred under the curacy of Šmihel nad Mozirjem as part of the Josephinian reforms, and the report by the parish priest Ignacij Orožen (1819–1900) regarding a manslaughter committed in 1855. The petition to re-establish the Mozirje benefice is interesting from both historical and legal points of view. While the proceedings were launched by the parishioners themselves, the civilian authorities rejected their petition, maintaining that the legal process was started too tardily and that the benefice had been possessed by the curate in Šmihel since 1812. On the other hand, the report on manslaughter attracts notice through its description not only of the incident itself but also of its immediate aftermath. A few days after the killing, the parish organized a day of penance and fasting, and the parish priest committed to finding ways to prevent similar tragedies from happening again.